

Milena Hadryan¹

ACHIEVEMENTS OF THE PLAIN SWEDISH MOVEMENT FROM THE POLISH PERSPECTIVE

ABSTRACT: The paper deals with the plain language movement in Sweden from the Polish perspective. Plain Swedish is endorsed by law as an objective of state policy and there is a state body responsible for the quality of public language. The concept of plain language belongs to speech and language planning and is considered to be a central part of Swedish language policy. Polish law only provides protection for the Polish language. As a result, there is neither Polish speech and language planning to promote simple and comprehensible use of official language nor any state body dealing with these issues.

KEY WORDS: Plain Swedish, Klarspråk, speech and language planning, language policy

1. Introduction

For many years I have worked as a translator of Swedish legal and official texts into Polish and vice versa and I have often been struck by the impression that many Swedish official texts were much more understandable than their Polish equivalents. This sparked my interest in the concept of “plain Swedish” (“klarspråk” in Swedish).

In this paper I will present the Swedish policies whose aim is to create understandable official language use within government, the activities of the Plain Swedish Group and their results. Finally, I will mention some problems in connection with Polish official language – legal regulations and the Polish official language policy.

¹ MA, Adam Mickiewicz University, Institute of Linguistics

2. Review of the plain Swedish movement within the Swedish government

The work on clear and understandable official texts began in Sweden almost 40 years ago. The most important reasons for this were democratisation, efficiency and better legal rights. Official documents have to be understandable in order to reach as many users as possible. This increases the level of trust between authorities and citizens and facilitates better cooperation between them. The idea of plain official language comes from Swedish linguists (first of all Erik Wellander) but it was carried out from above - by the Swedish government. The government started the plain Swedish activities with modest recommendations but continued its activities in the form of projects designed to simplify and improve the drafting of official documents. The following events were of importance for the plain Swedish movement:

- 1965 a Cabinet Minister began to modernise the language of draft bills;
- 1967 the first guidelines on the language in Acts and other regulations appeared.

1976 the first linguist was employed at the Cabinet Office to organize a systematic modernization of the language in Acts and other regulations.

Since 1980 there has been a team of linguists and lawyers working together within the Government, who have revised texts and encouraged all government officials to use plain Swedish. They formed the Division for Legal and Linguistic Draft Revision at the Ministry of Justice. No government bills, acts, regulations or Committee Terms of Reference could be printed without the division's approval. Over the years, language experts have developed new text models of legal texts for the Swedish Government.

Some of the principles for drafting Swedish acts, bills, government commission reports, governments administrative decisions and other legal texts are as follows:

- A Swedish Act is divided into chapters, with chapter headings and informative subheadings;
- No article in a Swedish Act should have more than three paragraphs;
- Informative headings can be formulated as questions;
- The language should be as simple as possible;
- Every day word order should be used;

- The passive voice should only be used when the agent is unknown or unimportant;
- Archaic and formal words and phrases should not be used.

The development of new text models has had an effect on the drafting process of the Swedish Government and the use of the models has gradually spread outside the ministries. Meanwhile, there were more and more specialists in the field of plain language thanks to the fact that 1978 the University of Stockholm began an academic program for Swedish language consultants.

2. Activities of the plain swedish group and their results

The most important event for Plain Swedish was the founding of Plain Swedish Group in 1993. It was appointed by the Government and worked within government structures. The Plain Swedish Group's aim was to encourage state authorities all over Sweden to start plain language projects and to promote experiences gained from the work carried out in the government. The main tasks of the Plain Swedish Group (founded 1993) are to:

- supply knowledge, ideas and experiences from various plain language projects in Sweden and abroad;
- organise conferences to promote plain language;
- give lectures on plain language to the authorities;
- participate in international conferences;
- publish a bulletin devoted to plain language issues, "Klarspråksbulletinen";
- award authorities with the Plain Swedish prize, Klarspråkskristallen;
- run a website www.regeringen.se/klarsprak (in Swedish and English).

The idea behind the Plain Swedish Group's mission to promote plain language is: If people are to take an active interest in what is going on in society and to contribute to the democratic process, information must be not only available but must also be understandable. Since its start, the Plain Swedish Group has worked in close contact with Swedish authorities. By 2001 there was a contact person at every government authority in Sweden. Contact persons often had a special responsibility for language matters and some of them organised networks bringing together authorities from the same geographical region.

Every year the Plain Swedish Group organizes conferences and invites

all kinds of civil servants to take part in them. There is a big demand for them, sometimes they must be carried out over two sessions.

Once a year the Plain Swedish Group awards a prize - The Plain Swedish Crystal – to one or more authorities as a reward for good results in their plain language work. Among the winners are a Social Insurance Office, a Tax Office, two National Tax Boards, but also individual enthusiasts. The winners often present the winning projects on conferences or in publications. The project's aim is mostly to re-draft specific official texts (for example, a letter by the Social Insurance Office to pensioners about a new way of calculating their pensions). Most of the projects share the following common points:

- experts from various fields work together (lawyers, briefers, language consultants and other experts);
- they contact and survey potential readers (set target-groups or volunteers) in order to get to know them, their background and needs regarding the specific official texts;
- authorities work on plain language matters continuously, employ language and information experts and involve significant resources;
- authorities have come to the conclusion that to re-write an official text costs more money than to write it correct in the first place (answering questions from users, preparing and sending new versions by post).

A very important result of the Plain Swedish Group's work is the instrument for drafters of official texts - a Plain Swedish Test - which is still available on the website www.regeringen.se/klarsprak (in interactive version and as pdf-file). The Plain Swedish Test can be used by drafters for self-checking of their own texts (first of all decisions and reports). It contains 33 questions referring to 8 levels:

- register of the text (e.g. if the text is addressed directly, OR if the pronoun 'we' referring to the text sender is used);
- contents of the text (e.g. if the main text of a decision contains answers to likely questions from the reader);
- text disposition (e.g. if the most important message is placed at the beginning);
- headings (e.g. the main heading has to convey the type of the matter, headings and subheadings have to refer to the contents);
- text parts (e.g. if the reasons of the decision are presented under the proper heading);

- passages and connections (e.g. if the text is divided logically into passages)
- utterances (e.g. if the text consists of long utterances (up to 25 words) as well as short utterances (up to 10 words), OR if the most important information is placed at the beginning of a sentence);
- words and phrases (e.g. if the text contains no nominalisations, which makes the text heavy, if the words used are modern and clear).

The test is followed by detailed explanations and correct and incorrect examples. The user's answers to questions for each part of the test are marked (very good, good, sufficient).

Following questions regarding the readers precede the main test:

- Who are the readers? (what do they already know about the matter? What do they want to know? Are they used to reading official texts?);
- What do the readers need to know after they have read the text? (to understand the decision – e.g. if it is positive or negative, to understand why this decision has been made, to know what regulations it's based on, to be informed to undertake something, for instance to pay a debt).

The test is said to be very often used by authorities as a suitable instrument for checking their official texts.

From the 1st of July the activities of The Plain Swedish Group moved to a state body for language planning, the Language Council (Språkrådet), that is why it is changing the web address to www.sprakradet.se/klarsprak. Within the Language Council, the work and activities of the group will continue as before. This reorganisation took place as a result of a Government „Best language” Bill from the year 2005. The Government Bill was accepted by the Riksdag, the Swedish parliament, in December 2005. One of the four objectives of the proposed language policy in the „Best Language” Act is: “Public Swedish is to be cultivated, simple and comprehensible.” The act also contains the following statement: „... clear and comprehensible official texts are a pre-condition for a living democracy, in which citizens take part in public debate and can make their voices heard.” „Best language” proposes funding of a new state body for language planning and proposes an additional SEK 2.2 million in funding for language planning as from 1 July 2006.

In the spring 2006, the Plain Swedish Group carried out a survey about its activities among the authorities. The results were as follows:

- 87% authorities are aware of The Plain Swedish Group' activity;

- about 50 % of 231 state and local authorities have worked on Plain Swedish issues during the last two years;
- the most common way to work was to revise the language of decisions, pattern texts and forms and to buy dictionaries and manuals;
- about 25% authorities have produced own instructions, trained department managers for language issues and organised lectures;
- about 13% have language sites on their intranet.

As can be seen from the development of language state projects, the Swedish model of language planning contains, along with corpus planning and status planning, also speech and text planning. The speech and text planning is even considered to be a central part of Swedish language policy. It is the Plain Swedish Group which is responsible for speech and text planning.

We can summarize the situation of Plain Swedish activities as follows:

- Plain Swedish is endorsed by Swedish law as an objective of state policy;
- there is a state body responsible for the quality of public language;
- the Swedish Government finances and promotes many activities in the area;
- there is an increase of state financing of language policy;
- the Plain Swedish activities were adopted by the Government to cover the documents it issues;
- experiences from the government work were conveyed to local government agencies and spread all over Sweden;
- the activities are very practically-oriented and resulted in published reports, manuals, internal authority guidelines and other instruments;
- for almost 30 years the University of Stockholm has been running an academic programme for language consultants.

3. The Polish perspective

As mentioned at the beginning, there is an essential difference in terms of clarity between Swedish and Polish official texts and there is a significant difference between the political and social circumstances as well. Since 1999 the Polish Language Act has been in effect. It states that Polish is the official language of state and local authorities. It should be noted that the Swedish

law does not contain equivalent provisions. The Best Language Act states only that Swedish is the main language in Sweden.

The 1999 Polish Language Act „addresses the protection of Polish and its usage within public domain as well as in legal dealings in Poland” (Article 1). Article 3.1 of the Polish Language Act defines such protection as „promoting of the correct usage of the language and improvement of public language quality as well as ensuring proper language development as an instrument of human communication”. It is worth mentioning that the Act, unlike the Swedish legislation, does not deal with the question of clarity of official texts.

The Polish Language Act appointed the Language Council (founded in 1996) to advise and give opinions in language matters. The Language Council is to report every second year on the current state of the Polish language protection. So far two reports have been published.

The first report (for the years 2000-2002) presents results of a survey held in line of the provisions of the Polish Language Act: “All public authorities, institutions and organizations participating in public life have the duty to protect the Polish language” (article 3.2). The questionnaires were sent to 15 ministries. The Language Council asked the authorities:

- if the ministries put into practice the provisions of the Act;
- if persons have been appointed who are responsible for the language quality in official materials and correspondence;
- which aspects of language protection were considered to be the most important.

Only 4 of 15 ministries have replied. From their answers it followed that:

- they paid attention to language correctness;
- the staff used dictionaries;
- and that they considered simplification of the official writing style as the most important issue.

In the conclusions to the report the Language Council wrote that

- it was mostly local-level authorities, which took care of language matters, as opposed to central authorities;
- it was necessary to enforce the active interest in the protection of the language within the ministries and the Parliament.

The second report (for the years 2003 – 2004) also includes the results from a similar survey.

This time, many more authorities responded (60%).

- 63% of them said that they „always” pay attention to the style of documents and letters they issue.
- In most of them (57%) there was no person responsible for language matters. The staff was advised by colleagues and superiors but they very seldom asked external language experts. The authorities seldom employed Polish language graduates as text editors.
- They claimed that they were using dictionaries and manuals but they were not able to name any specific dictionary or mentioned them only in general terms (“a Polish dictionary”) or very old ones.
- The respondents suggested arranging training courses in language matters for the staff.

The results of the second survey indicate an increased awareness of language matters among civil servants of central authorities. It was possibly caused by a control carried out by the Supreme Chamber of Audit (Najwyższa Izba Kontroli [NIK]) in 2003. The objective of this audit was the implementation of the Polish Language Act by government bodies as well as monitoring of language usage within authorities, media and trade. The control focused on official texts and was carried out in cooperation with the Language Council. The results of it were judged “sufficient” however the basis for the assessment was not the general language standards but the standards of the official language (“otherwise the results would have been worse”). As the most common errors the Supreme Chamber of Audit Controll (NIK) regarded syntax errors and using inappropriate words.

It needs to be stressed that assessing the quality of texts in Poland is quite specific:

- They are deemed “correct” or “incorrect” only on the basis of two criteria: syntax and vocabulary.
- There is a much greater tolerance for incomprehensibility in official texts.
- The perspective of readers of official texts is barely taken into consideration.

After having studied the existing literature and contacting several Polish authorities I conclude the following:

- very few reports and manuals on official language have been published in Poland;
- the existing manuals are mostly devoted to lawyers drafting laws, not to civil servants or authorities;

- there is very little practical work within the authorities focused on language matters;
- authorities do not usually employ staff responsible for this area;
- authorities have very few modern dictionaries and manuals available for their staff;
- some civil servants feel the need for specific training in language matters;
- higher level authorities are less interested in language matters than local ones;
- authorities very often re-write existing laws instead of creating new reader-friendly texts.

From the Polish perspective, language is considered a basic component of national identity and culture, but also an instrument that reflects societal hierarchies. As the the Language Council report says, the higher authorities are very little interested in language matters. One has the impression that they are not really interested in reaching citizens with the documents they publish. There is clearly a tradition in Poland that an official text is expected to be incomprehensible, both by the public and even language experts. The Polish language policy seems to stick to this bad tradition. The Polish linguistic literature mentions the need for education in understanding legal texts. That is an obvious task for the Polish educational system. But it is not only for members of the public to try to understand the language of the authorities. First of all it is the duty of the authorities to make efforts to effectively communicate with one another and the people.

4. Conclusions

To sum up, analyzing the situation regarding official written communication in Poland against the Swedish plain language concept we can conclude that

- there is no speech and language planning to promote simple and comprehensible use of official language;
- there is no state body dealing with speech and language planning;
- there is no concept in place endorsing the role of the language as an instrument of democracy.

The Swedish model can be useful also in Poland. In the 19th and at the beginning of the 20th century Sweden also had also a bad tradition of official language usage. During the past 40 years this has been continuously changed

by means of the language policy. In my opinion, there is a need to create a similar program of language planning and similar state bodies in Poland, in order to support the process of democratisation.

Bibliography

- Baedecke, B., Sundin, M. 2002. *Plain Language in Sweden: a Progress Report*. Stockholm: The Plain Language Group and the Language Experts Ministry of Justice.
- Ehrenberg-Sundin, B. 1995. Plain Language in Sweden. *Clarity* 33, p. 16-18.
- Ehrenberg-Sundin, B. 2006. Tack för den här tiden – och lycka framöver! *Klarspråksbulletinen*. Stockholm: Klarspråksgruppen, Justitiedepartementet. 2006/2, p.1.
- Gizbert-Studnicki, T. 2004. Język administracyjno-prawny w perspektywie językoznawczej i prawoznawczej. *Język – Prawo – Społeczeństwo*. E.Malinowska (ed.).Opole Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, p. 37-48.
- Hedlund, A. 2006. *Klarspråk lönar sig. Klarspråksarbete i kommuner, landsting och statliga myndigheter*. Stockholm: Regeringskansliet Justitiedepartementet. Ds 2006:10.
- Informacja o wynikach kontroli realizacji ustawy o języku polskim*. 2004. Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli. Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego. Nr ewid. 66/2004/P/03/080KNO, KNO-41004/2003
- Josephson, O. 2006. Optimistisk beskäftighet! *Klarspråksbulletinen* 2006/2, p.1.
- Klarspråk – en grund för offentlig service*. 1985. Språkvårdsutredningens rapport. Stockholm: Liber/Allmänna Förlaget. Ds C 1985:3.
- Malinowska, E. (ed.) 2004. Wzorce wypowiedzi urzędowych a ich realizacja. *Język – Prawo – Społeczeństwo*, E.Malinowska (ed.). Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, p. 143-150.
- Malinowska, E. (ed.). 2004. *Język – Prawo – Społeczeństwo*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Några riktlinjer för författningsspråket*. 1994. Stockholm: Statsrådsberedningen. PM 1994:4.
- Olovsson, E. Klarspråksarbetet går vidare i språkrådets regi. *Klarspråksbulletinen* Stockholm: Språkrådet. 2006/1, p.2.
- På väg mot ett bättre myndighetspråk*. 2001. Stockholm: Statskontoret. 2001:18.
- Sprawozdanie o stanie ochrony języka polskiego za lata 2000-2002*. 2002. Rada Języka Polskiego. www.rjp.pl (20.09.2006).
- Sprawozdanie o stanie ochrony języka polskiego za lata 2003-2004*. 2004. Rada Języka

- Polskiego. www.rjp.pl (20.09.2006).
- Språket i lagar och andra författningar*. 1967. Stockholm: Statsrådsberedningen PM.
- Struktur och språklig behandling i kommunikationen med medborgare och företag Rapport*. 2002. Linköping: Skattemyndigheten i Linköping, Rätts- och utvecklingsenheten.
- Summary of Government Bill 2005/06:2. Best language – a concerted language policy for Sweden*. Sweden: Ministry of Education, Research and Culture. UO5.055.
- Ustawa o języku polskim*. 1999. Dziennik Ustaw 90/1999 z dnia 8 listopada 1999. Poz. 999.
- Språkvårdsgruppens jubileumskonferens. Webbutskändning. www.regeringen.se/sb/d/7934/a/72374 (30.11.2007).
- Visst går det att förändra myndighetsspråket! En rapport från Språkvårdsprojektet*. 1993. Stockholm: Allmänna förlaget. Ds. 1993:61.
- Wellander, E. 1974. *Kommittésvenska*. Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 50. Stockholm: Esselte studium.
- www.sprakradet.se/klarsprak (20.01.2007).
- www.regeringen.se/klarsprak (20.09.2006).
- Zieliński, M. 2004. Język prawny, język administracyjny, język urzędowy. *Język – Prawo – Społeczeństwo*. E.Malinowska (ed.). Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, p. 9-18.

SWEDZKIE OSIĄGNIĘCIA NA POLU KULTURY JĘZYKA URZĘDOWEGO (KLARSPRÅK) Z POLSKIEJ PERSPEKTYWY

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony działalności na rzecz kultury języka urzędowego w Szwecji na tle sytuacji językowej w Polsce. W Szwecji już od ponad 30 lat dąży się w usystematyzowany sposób do stworzenia prostszego i bardziej zrozumiałego języka urzędowego. Podstawowym pojęciem w tym zakresie jest *klarspråk*, w dosłownym tłumaczeniu „jasny język”. Dążenie do stworzenia zrozumiałego języka organów administracji wynika z głęboko w społeczeństwie szwedzkim zakorzenionych zasad demokracji. Uznaje się, że zarówno akty prawne wyższego rzędu jak i dokumenty urzędowe niższej rangi powinny być zrozumiałe i dostępne dla możliwie szerokiej grupy odbiorców, co prowadzi do usprawnienia współpracy między urzędami a obywatelami i przyczynia się do lepszego korzystania obywateli z ich praw.

Ważną rolę na polu kultury języka urzędowego odegrała Kancelaria Rządowa zatrudniając w 1976 roku eksperta językowego, którego zadaniem było sprawdzanie projektów ustaw pod względem językowym. W latach 80-tych w Kancelarii Rządowej pracował już kilkuosobowy zespół ekspertów tworzący Wydział ds. prawnej i językowej kontroli projektów ustaw przy Ministerstwie Sprawiedliwości, którego zadaniem było m.in.:

- sprawdzanie projektów ustaw i rozporządzeń rządowych przedkładanych parlamentowi
- prowadzenie kursów w zakresie języka urzędowego dla osób redagujących teksty prawne w Kancelarii Rządowej;
- publikacja poradników i zaleceń językowych dla urzędów.

W roku 1993 utworzono przy Ministerstwie Sprawiedliwości grupę ekspertów *Klarspråksgruppen*. Jednostka ta na zlecenie rządu wspiera działania w zakresie kultury języka w urzędach państwowych. Bardziej szczegółowe zadania tej jednostki to m.in.:

- wspieranie i rozpowszechnianie informacji nt. poszczególnych projektów językowych prowadzonych w Szwecji i zagranicą;
- organizacja konferencji i seminariów;
- prowadzenie strony internetowej (www.regeringen.se/klarsprak) i wydawanie biuletynu (*Klarspråksbulletinen*).
- coroczne przyznawanie nagrody (*Klarspråkskristallen*) dla wyróżniających się urzędów

Laureatami nagrody *Klarspråkskristallen* były m.in. szwedzki zakład ubezpieczeń społecznych oraz urzędy skarbowe na szczeblu krajowym i lokalnym. Większość z nagrodzonych projektów realizowana jest we współpracy prawników, konsultantów językowych i innych specjalistów, którzy przed zredagowaniem tekstu badają wiedzę merytoryczną i oczekiwania przyszłych odbiorców. Wyróżniające się urzędy pracują w systematyczny sposób, zatrudniając np. wykwalifikowanych konsultantów językowych (Uniwersytet w Sztokholmie oferuje odpowiedni kierunek kształcenia) i inwestują znaczne środki w tę działalność. Kierują się przy tym zasadą, że właściwe zredagowanie tekstu jest korzystne pod względem ekonomicznym (np. z powodu mniejszej ilości zapytań odbiorców wobec urzędów). Od 2001 roku w każdym państwowym urzędzie pracuje osoba odpowiedzialna za redakcję pism i dokumentów.

Na dwujęzycznych (szwedzki, angielski) stronach internetowych www.regeringen.se/klarsprak i www.sprakradet.se/klarsprak dostępne są – poza biuletynem – elektroniczne wersje poradników językowych przeznaczonych dla osób tworzących teksty prawne i urzędowe. Znajduje się tam również test przeznaczony do samodzielnej kontroli redagowanego tekstu *Klarspråktestet*, uwzględniający podstawowe zasady *klarspråk*. Test zawiera szereg pytań, objaśnień i przykładów z zakresu rejestru tekstu, potrzeb jego odbiorcy, dyspozycji tekstu, jego składni i słownictwa.

Od 1 lipca 2006 działalność *Klarspråksgruppen* została przeniesiona do szwedzkiej Rady Językowej (*Språkrådet*), w związku z czym zmianie uległ adres internetowy tej specjalistycznej jednostki – www.sprakradet.se/klarsprak. Reorganizacja miała miejsce w związku z rządowym projektem ustawy „Best language” z 2005 r. Jeden z 4 celów polityki językowej sformułowanych w tym dokumencie dotyczy języka publicznego: „Język szwedzkich urzędów powinien być staranny, prosty i zrozumiały”. Projekt zaproponował stworzenie nowego organu ds. języka urzędów oraz przeznaczenie na politykę językową od 1 lipca 2006 środków w wysokości 2,2 miliona koron szwedzkich.

Wiosną 2006 roku *Klarspråksgruppen* przeprowadziła wśród szwedzkich urzędów ankietę potwierdzającą efektywność swej pracy. Wykazała ona na przykład, że prawie 90% szwedzkich urzędów jest poinformowana o działalności tej jednostki oraz że połowa urzędów-respondentów zajmowała się w ostatnich dwóch latach pracą nad językiem swych dokumentów.

W Polsce, od roku 1999 zagadnienia związane z językiem reguluje *Ustawa o języku polskim*. Art. 1 tej ustawy określa, że jej przepisy „dotyczą ochrony języka polskiego i używania go w działalności publicznej oraz obrocie prawnym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej”. Art. 3.1 określa, że „ochrona języka polskiego polega w szczególności na używaniu języka i doskonaleniu sprawności językowej jego użytkowników oraz na stwarzaniu warunków do właściwego rozwoju języka jako narzędzia międzyludzkiej komunikacji”. Na mocy ustawy działa Rada Języka Polskiego (RJP) jako instytucja „opiniodawczo-doradcza w sprawach używania języka polskiego” (Art. 12.1), która co minimum dwa lata jest zobowiązana do przedstawiania Sejmowi i Senatowi sprawozdania o stanie ochrony języka polskiego w rozumieniu art. 3. (Art. 12.2). Dotychczas RJP przedstawiła dwa sprawozdania o stanie ochrony języka polskiego. Kierując się art. 3.2., zgodnie z którym „do ochrony języka polskiego są zobowiązane wszystkie organa władzy publicznej” RJP skierowała ankietę do 15 ministerstw. Pytano m.in., czy „przy formułowaniu pism i rozporządzeń pracownicy kierują się przepisami ustawy, czy jest w instytucji osoba odpowiedzialna za kształt językowy tworzonych pism i rozporządzeń i czy pracownicy zasięgają porad językowych i korzystają ze słowników”. Na ankietę obejmującą lata 2000-2002 odpowiedzieli jedynie 4 ministerstwa. Odpowiedzi były w większości pozytywne (poza pytaniem o istnienie osób odpowiedzialnych za kształt językowy pism). W jednym przypadku pojawił się postulat uproszczenia stylu pism urzędowych. W podsumowaniu wyników ankiety RJP podkreśliła, że więcej troski o polszczyznę przejawiały instytucje niższego szczebla niż najwyższe instytucje państwowe. Na kolejną ankietę RJP obejmującą lata 2003-2004 odpowiedziało już 60% badanych urzędów. Jednakże w większości urzędów (57%) w dalszym ciągu nie było osób odpowiedzialnych „za nadzór nad poprawnością językową pism i rozporządzeń.” Twierdzono, że korzysta się z poradników i słowników, ale respondenci nie byli w stanie wymienić konkretnych wydawnictw. Poprawę wyników drugiej ankiety łączono z przeprowadzoną w międzyczasie

(2003 r.) przez NIK kontroli m.in. przestrzegania Ustawy o języku polskim przez organy państwowe. Pisma urzędowe poddane kontroli oceniono dostatecznie, „przy założeniu, że kierowano się w niej standardami stylu urzędowego, a nie języka ogólnego (wówczas ocena byłaby znacznie niższa)”. Warto podkreślić, że wg raportu NIK do niezrozumiałości treści pism urzędowych przyczyniały się błędy składniowe oraz używanie wyrazów niezgodnie z ich przeznaczeniem. Przy ocenie pism urzędowych istnieje zatem dużo większa tolerancja wobec ich niezrozumiałości niż przy ocenie tekstów języka ogólnego. Przy ocenie nie stosuje się w ogóle kategorii perspektywy odbiorcy tekstu.

Podsumowując można stwierdzić, że język polski jest postrzegany jako składnik narodowej tożsamości, ale również jako instrument hierarchii władzy. Władza wyższego stopnia jest w nieznacznym stopniu zainteresowana dotarciem z treścią swoich dokumentów do odbiorcy, czyli obywateli lub urzędów niższego szczebla. Język polski wydaje się nadal tkwić w złej tradycji niezrozumiałej polszczyzny publicznej. Poza koniecznością edukacji społeczeństwa w tym zakresie języka, postulowaną przez niektórych polskich badaczy, należy przede wszystkim rozwinąć w Polsce politykę językową zajmującą się promocją prostego i zrozumiałego języka publicznego i wyznaczyć instytucję za to odpowiedzialną. Promując prostą i zrozumiałą polszczyznę publiczną można wzmocnić jej rolę jako narzędzia demokratyzacji. Opisany w artykule szwedzki model pracy nad językiem publicznym - z jego przeszło 30-letnimi doświadczeniami - mógłby posłużyć jako wzorzec dla polskiej polityki językowej.